

GLEDALIŠKI LIST

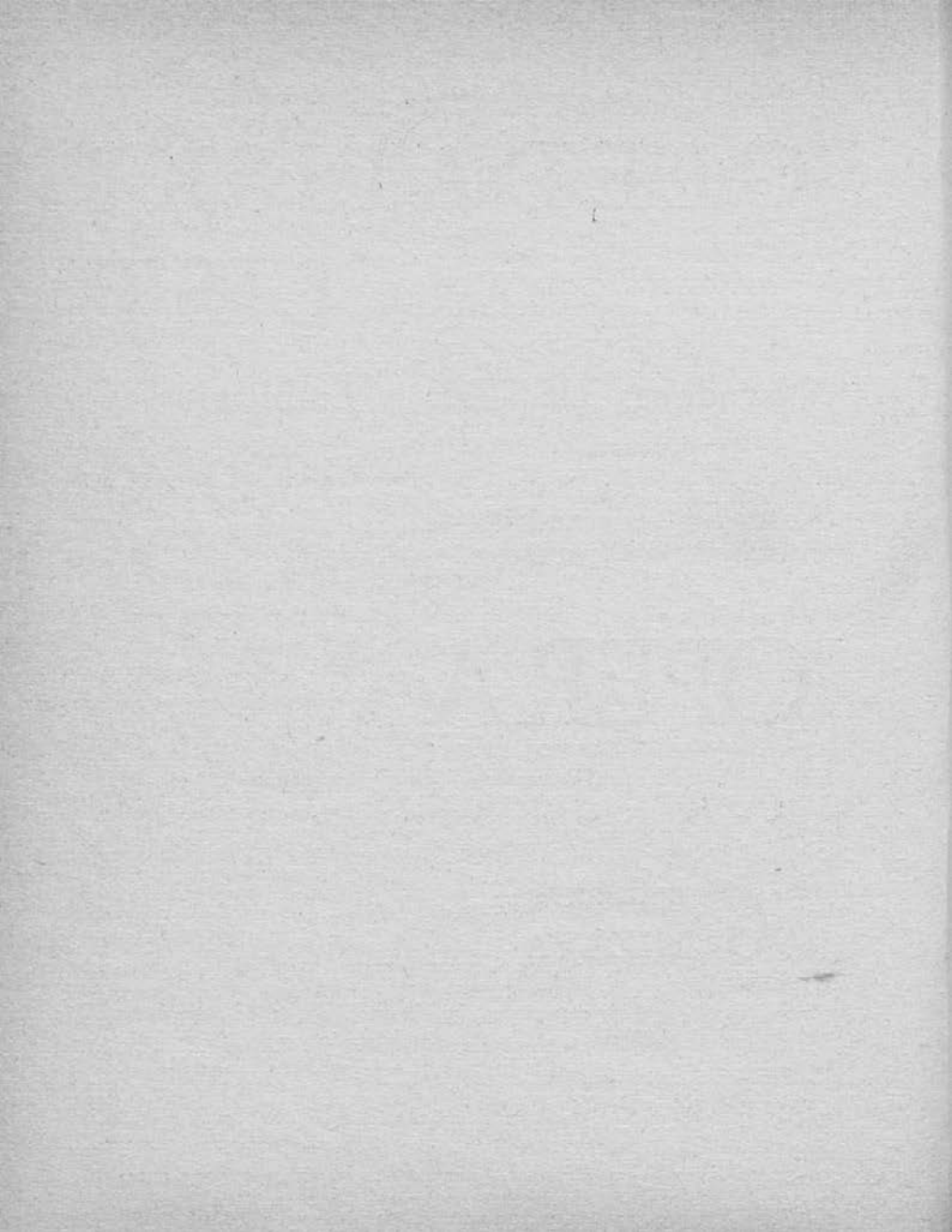
Narodnega gledališča v Ljubljani

1939-40

OPERA

6 D'ALBERT:
NIŽAVA

Din 2:50

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1939/40 ∞ ŠTEV. 6

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNICA

EUGEN D'ALBERT:

NIŽAVA

PREMIERA 21. DECEMBRA 1939

Leta 1903. (15. novembra), ko je imela »Nižava« v nemškem gledališču v Pragi svojo krstno predstavo, je bil v operni tvorbi verizem v največjem razmahu. V Italiji, odkoder je prišel, je pognal najbolj globoko in dal tudi najžlahtnejše sadove. Verizem (veritas = resnica), ki naj v umetniški obliki podaja nelišpano resnico, je bistveno v istem estetičnem območju, kakor naturalizem ali realizem, ki ju je glasbena zgodovina poznala že mnogo prej. Ta glasbeni slog ima v Italiji najizrazitejše zastopnike v Mascagniju, Leoncavallu in Pucciniju; nastal je kot reakcija na romantično opero. Prvič je našel svoj pravi izraz prav za prav že v Bizetovi »Carmen« in zato smemo trditi, da je njegova prva domovina Francija, njegova prava domovina pa Italija. Izven Italije ta slog, čigar značilnosti so bolj poudarjene v libretu, kakor v glasbi, ni našel mnogo privržencev. Najvidnejši predstavnik verizma izven Italije je prav z »Nižavo« postal vsekakor D'Albert. Z njo si je zagotovil mesto tudi v stalnem, železnem sporedu opernih gledališč, z njo se je

uvrstil med najpopularnejše in najbolj znane skladatelje operne literature.

K uspehu te opere sta v enaki meri prispevala učinkovit libreto, kakor tudi neposredna in melodična glasba. D'Albert ni kot glasbenik velika in močna osebnost s samostojno oblikovanim glasbenim izrazom, toda njegova lahko vnetljiva narava, izredno živahno in intenzivno čustvo v trenutnih situacijskih razpoloženjih, ter smisel za plastično izraževanje, mu nudijo mnogo predpogojev za teatrsko oblikovanje. V zasnovi je zelo lahkoten, v izkoriščanju zvočnih učinkov in kombinacij pa izredno spreten. Njegovo slikanje je na široki podlagi, s pestro paletto. V potankosti se ne spušča rad, v njegovem delu povsod prevladuje široko razpredena melodijska, ki se zna prilagoditi odrsnemu položaju in zna ustvariti ostro začrtane kontraste. Poleg mehke lirične melodije ji stojijo v neposredni bližini trdi, do brutalnosti stopnjujoči glasbeni utrinki. Poleg izvirnega in vrednega glasbenega domisleka, srečamo očitne reminiscence ali nepomembnejše misli, toda v prvi vrsti daja temu delu vrednost izrazita in očitna etična ideja, ki veje iz dejanja ter spojitev glasbe z libretom v nedeljivo organsko celoto. Sočustvovanje z žrtvijo nesrečne usode in zmaga preproste in čiste duše nad nasiljem in slabim je močno podčrtano v vsem delu. Vse to prikazuje »Nižava« z isto prepričevalnostjo v libretu, kakor v glasbi, zato je deležna trajnega odziva pri gledališkem občinstvu.

M. Br.

Eugen d'Albert

Skladatelj »Nižave« se je rodil 10. aprila 1864. v Glasgovi. Njegov oče Charles d'Albert je bil skladatelj plesnih komadov in je ob rojstvu svojega sina štel 55 let. Glasbeni študij je začel v Glasgovi na National Training School, nadaljeval ga je pri profe-

serju Ernstu Pauerju v Londonu, nato pa na Dunaju pri Hansu Richterju in ga dovršil kot klavirski virtuoz pri Francu Lisztu v Weimarju. D'Albertov prvi koncert v Berlinu letar 1883. mu je odprl vrata v široki svet. Prepotoval je kot pianist najprej vso Evropo, nato Ameriko, odkoder se je vrnil kot svetovno slaven

Skladatelj E. d'Albert

umetnik. Samo enkrat v življenju je sprejel stalno nameščenje in sicer leta 1895. kot dvorni kapelnik pri gledališču v Weimarju.

Razmeroma pozno pa je stopil d'Albert pred javnost kot skladatelj. Premiero svoje prve opere »Rubin« je imel l. 1893. v Karlsruhe. Tej operi so sledile v kratkih presledkih: »Ghismonda« (1895. Dresden), »Gernot« (1897. Mannheim), »Odhod« (1897. Frankfurt ob. M.), »Kain« in »Improvizator« (1900. Berlin), »Nižava« (1903. Praga), »Flauto solo« (1905. Praga), »Tragaldabas« (1905. Hamburg), »Izeyl« (1909. Hamburg), »Mrtve oči« (1916.

Dresden). Poleg teh odrskih stvari ima d'Albert še mnogo pesmi in komornih skladb, dva klavirska koncerta, simfonijo, koncert za violončelo i. dr.

»Nižava« je sedma d'Albertova opera. Pred njo je imel večji uspeh edino z enodejanko »Odhod«. Libreto za »Nižavo« mu je priredil Rudolf Lothar po drami španskega pisatelja A. Guimere, ki je bila v Španiji in v Italiji z velikim uspehom že mnogokrat uprizorjena.

Rudolf Lothar je to špansko dramo temeljito predelal za uglasbitev. Dodal ji je vso ekspozicijo v prologu. Po premieri v Pragi sta libretist in skladatelj opero skrajšala in predelala iz treh na dve dejanji. V tej prenovljeni obliki je osvojila vse operne odre.

Emil Frelih:

Ob moji prvi režiji

V »Nižavi« nam skladatelj prikazuje življenjsko pot neboljznega otroka in ga s svojo glasbo spremlja skozi vse faze: ko raste v veselju in joku, ko se bori za lepše in čistejše življenje, ko tone v grehu in strasti, a nazadnje ko zmaga v ljubezni.

Glasba teče vzporedno z dejanjem: bori se, kljubuje grehu, propada in zmaguje, kakor da bi spremljala človeško življenje do smrti. Šele ob koncu zaživi in stopi duhovno prerrojena in obogatela v novo življenje.

Prikupna in lepa glasba d'Albertove »Nižave« me zelo spominja Puccinijeve, zato ni čudno, da ju tako pogoste vzporejajo. Toda d'Albert je izvajalcem trši oreh. »Nižava« terja igralce krepkih karakterjev in pevce velike muzikalnosti. Zaradi močno zajete dramatičnosti v dejanju in glasbi so za to delo potrebni izraziti pevci-igralci. Po slogu in načinu se »Nižava« zelo razlikuje od drugih opernih del. V njej glasba nima prednosti pred dejanjem in

ker je drama v »Nižavi« silno krepko zajeta, se nam zdi, da njeno vsebino glasba le podčrtava. Uvrstimo jo lahko torej med glasbene drame.

Ko sem dobil »Nižavo« v roke in sem jo natančno preštudiral, sem se odločil, da postavim njeno zaključno sceno na krožni oder. To ni morda moja samoglavost ali želja po spremembi samo zato, da bi se opera režijsko razlikovala od uprizoritev na drugih odrih.

Režiser »Nižave« Emil Frelih

Mojo režijsko in scenično zamisel mi je narekovala glasba in vsebina opere. Da sem se odločil postaviti finale opere na krožni oder, sem hotel najbolj verno predočiti Martino in Pedrovo očiščenje po Sebastianovem umoru. Kruto je sicer spoznanje, da moreta šele po zločinu stopiti očiščena v svet — na visoke planine, bliže Boga, kjer se pozabljajo vsi grehi. Mar ne pozabi človek visoko v gorah, med mogočnimi stenami, ob krasnem pogledu z vrhov in med skalami, obraščenimi s planinskim cvetjem, na vse krivice in gorja ter na vse, kar teži ubogega zemljana.

S takšnimi mislimi sem se lotil režije »Nižave«.

Vsebina

Dejanje se godi v visokih Pirenejskih Alpah in v Katalonski nižavi.

Predigra. Na planini, v samotni koči živi mlad pastir Pedro. Ob zori ga kliče njegov tovariš Nando, ki poganja svojo čredo na pašo. Ko se snideta, ga vpraša, če mu ni dolgčas v tej samoti, Pedro pa mu odgovori, da si čas preganja s sanjarjenjem, vsak večer pa moli k Bogu, da bi mu poslal ženo. V sanjah se mu je prikazala Devica in mu razodela, da bo njegova prošnja uslišana. Ker bi rad vedel, odkod naj pričakuje svojo srečo, vzame kamen in ga miže zaluča — kamor bo padel, od tam bo prišla. Nekoliko nižje se oglasi Sebastiano — kamen bi ga skoro zadel — z njim prihajata vaški starešina Tomaso in Marta, ki ne sluti, čemu jo je njen gospodar privedel semkaj. Tomaso gre iskat Pedra; Sebastiano ostane sam z Marto in izkoristi to priložnost, da ji prikljče v spomin, kako jo je odkupil od njenega očeta za ceno, da mu je odstopil mlin v najem. Pove ji sedaj tudi svojo namero, da ji je določil Pedra za moža. Marta se zgrozi in zbeži v dolino. Pedro pride, njegov gospodar Sebastiano je odločil, da bo postal mlinar in Marta njegova žena. Bog je uslišal Pedrovo prošnjo, ki je srečen in ne sluti, da je Marta Sebastianova ljubica, zakon pa le preteza, da bi še nadalje ostala njegova. Tovariš Nando ga svari pred nižavo, Pedro pa se z veseljem in upanjem v bodočo srečo odpravi odtod. Še zadnjikrat pozdravi svoje gore in planine, priporoči Nandu svojo čredo, nato veselo odide.

I. dejanje. V notranjosti mlina seje moko Morucio; tri vaške klepetulje: Pepa, Antonija in Rozalija ga nadlegujejo z vprašanji, če je res, da se bo Marta omožila s Pedrom. Od Morucia pa ne izvejo drugega, kakor da je nevesta že pred cerkvenimi vrati. Nuri, Martina prijateljica, pride in pripoveduje radovednim klepetuljam vse, kar je izvedela od Tomasa in kar je nekoč sama slišala, ko je Sebastiano zagotavljal Marti svojo ljubezen. Žalostna Marta pride v mlin, zapodi klepetulje in odslovi tudi malo Nuri, ki jo hoče potolažiti. Hrup od zunaj, Marta zbeži v svojo sobo. Tomaso vstopi, Morucio ga vpraša, če mu je že znano, kako je s poroko.

Starček izve šele sedaj, kako je Marta prišla v to hišo in da išče gospodar zaradi prezadolženosti bogato nevesto, Marto pa sili v zakon s Pedrom, da bi mu lahko še nadalje ostala ljubica. Tomaso ne verjame. Ljudstvo, ki se je iz radovednosti nabralo, pozdravi z nasmehom Pedra ter mu vošči srečen zakon. Naivni Pedro ničesar ne sluti in se še lepo zahvali za voščila. Sebastiano nastopi, vpraša po Marti, kajti duhovnik že čaka. Trdosrčen je, noče poslušati Tomasa niti Martinih prošenj. Pove pa ji, da bo ponoči prišel k njej, luč v sobi bo naznanila njegov prihod. Pedro, ki ni hotel obleči praznične obleke, ker so se mu posmehovali, gre z Marto v spremstvu vaščanov v cerkev k poroki. Sebastiano vstane v mlinu sam s Tomasom in Moruciom ter surovo zavrne vse njene ugovore. Sebastiano odide, oba druga pa skleneta, da gresta zopet v gore. Zakonski par se vrne iz cerkve, Pedro pozdravi vse, nato zapre za seboj vrata. Zaman sili v Marto, da bi spregovorila prijazno besedo. Ponudi ji ves svoj prihranek, tolar, ki ga je dobil od gospodarja, ker je tvegall lastno življenje in zadavil volka, ki je napadel njegovo čredo. V sobi se zasveti luč, Pedra obidejo zle slutnje in hoče z nožem v roki tja, toda Marta ga prepriča, da je le privid. Luč ugasne, Marta se zruši na stol. Pedro si postelje pred njenimi nogami in zaspi.

11. dejanje. Naslednje jutro. Oba ležita, kakor prejšnji večer. Zbudi ju Nurina pesem. Marta gre po opravkih v sosedno sobo. Čim Nuri vstopi, vidi da tu ne vlada sreča. Pedro je hvaležen za Nurino sočustvovanje, pogladi jo z roko po laseh, v tem vstopi Marta in prvo iskro ljubezni ji vžge ljubosumje. Marta zapodi Nuri, toda Pedro gre z njo — proč iz te nesrečne hiše. Marta hoče za njim, na pragu pa jo prestreže Tomaso. Najrajši bi jo pretepel, ker je ničvrednica, ona pa mu skesano razkrije vso bedo svojega življenja. V cerkvi, med poroko, se ji je razodelo, da jo bo iz tega trpljenja rešil Pedro. Vse mu bo zaupala, četudi jo pri priči ubije. Tri klepetulje vstopijo, a od Tomasa ne izvedo ničesar; tudi Nuri jim noče ničesar več povedati. Pedro se vrne, zbadljivke treh žensk ga tako razdražijo, da se jih dejansko loti. Marta vstopi, prinese na mizo obed. Z njo hoče govoriti o vsem, nato pa oditi zopet na

planino, kjer je mir in sreča. Ona prosi odpuščanja in si želi smrti, ki bi jo rešila trpljenja. V ljubosumni sceni jo Pedro rani na roki, nato se Marta duševno zlomljena zruši na tla. Ljubezen ju združi. Pedro jo hoče vzeti s seboj in mu ni za njeno izpoved. Tedaj vstopi v spremstvu kmetov Sebastiano. Zvečer pričakuje očeta njegove neveste, sedaj hoče, da mu Marta še enkrat zapleše. Pedro jo pozove naj gre z njim. Ko se sklicuje na svojo pravico, ga Sebastiano ukroti. Ogorčena Marta stopi na Pedrovo stran in mu pove, da je Sebastiano njen zapeljivec, vzrok vse njene nesreče. Pedro se hoče vreči na Sebastiano, kmetje pa ga ukrotijo in odstranijo. Tomaso prinese novico, da je preprečil poroko z bogato nevesto, ker je njenemu očetu vse povedal. Sebastiano je ves iz sebe. Vse je izgubil, ostala mu je edino le še Marta, ona pa se ga brani z vso močjo, ki ji jo vliva Pedrova ljubezen. S silo jo hoče poljubiti, v pravem času pa se vrne Pedro. Sedaj si stojita sama nasproti. Nož naj odloči, kdo se bo moral umakniti. Ko Sebastiano izjavi, da nima noža, odvrže še Pedro svojega in se vrže na Sebastiano z golimi rokami, kakor nekoč na volka, ki se je lotil njegove črede ter ga zadavi. Pedro odpre nastezaj vrata, pokliče vaščane in pokaže mrtvega tirana, ki ga je po mnenju vseh zadela le božja kazen. Nihče več ne brani Pedru, da z Marto zapusti nesrečno nižavo in se zopet vrne na svoje planine, kjer sveži zrak objema ponosne vrhove.

PRIHODNJI OPERNI SPORED

V začetku januarja bo premiera Dvořakove »Rusalka« pod taktirko N. Štritofa in v režiji C. Debevca.

V glavnih vlogah bodo sodelovali gdč. Heybalova, ga. Kogejeva, gdč. Barbičeva ter gg. Franci, Lupša, Sladoljev in Rakovec.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

LEKARNA
Mr. A. USTAR
LJUBLJANA
nasproti glavne pošte

Oddajajo se zdravila na recepte vseh bolniških blagajn. — Priporoča malinovec pristen, naraven v vseh množinah. — Orig. norveško ribje olje, sveže, naj-finejše vedno v zalogi. — Naročila točno po povzetju!

Klavirje, gosli, čela, saksofone, trompete, klarinete, Hohner harmonike in vse glasbیلne potrebščine od šolskih do prvovrstnih izdelkov kupite najceneje pri

WARBINEK
MIKLOŠIČEVA 4

Garantirano mojstrsko popravilo in
izboljšanje glasu pri vseh glasbilih

A. JANEŽIČ

Galanterijske in modne potrebščine

*Šolske, pisarniške in knjigoveške potreb-
ščine na debelo in na drobno*

LJUBLJANA
FLORJANSKA ULICA 12 - 14

*Knjigoveznica, industrija šolskih zvezkov
in poslovnih knjig*

Eugen D'Albert:

Nižava

MUZIKALNA DRAMA V DVEH DEJANJIH IN S PROLOGOM, PO A. GUIMERI NAPISAL RUDOLF LOTHAR.

DIRIGENT: DR. D. ŠVARA.

REŽISER: E. FRELIH.

Sebastiano, bogat posestnik	V. Janko
Tommaso, 90letni starček	A. Orel
Moruccio, hlapec v mlinu	M. Dolničar
Marta	M. Bašičeva
Pepa	M. Polajnarjeva
Antonia	Št. Poličeva
Rosalia	N. Španova
Nuri	I. Ribičeva
Pedro, pastir	Št. Marčec
Nando, pastir	S. Banovec
Župnik	***

Godi se v Pirenejih in katalonski nižavi ob njihovem vznožju. Dekoracije po režiserjevi zamisli izdelala gledališka slikarna pod vodstvom V. Skružnya.

ZBOROVODJA: R. SIMONITI.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Začetek ob 20.

Konec ob 23.

Parter:	Sedeži I. vrste	Din	36—
	II.-III. vrste		34—
	IV.-VI.		30—
	VII.-IX.		26—
	X. XI.		22—
	XII.		18—
Lože:	Lože v parterju		110—
	I. reda 1-5		110—
	6-9		130—

Dodatni ložni sedeži:	parterju	Din	20—
	I. redu		22—
Balkon:	I. vrsta		22—
	II.		18—
	III.		14—
	I. "stranski balkon		16—
	II.		8—

Galerija:	Sedeži I. vrste	Din	12—
	II.		10—
	III.		10—
	IV.		8—
	V.		8—
	Galerijsko stojišče		2—
	Dijaško		5—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni v opernem gledališču od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure. Telef. 4611.

Predpisana taksa za penzijski fond je vračunana v cenah.

OB
LEPI
GLASBI,
SLADKE
BON-
BONE!

Bon-Bon

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 30

Izbira keksov, bonbonov, čokolade, desertov in likerjev

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

Ljubljana, Miklošičeva cesta šte. 16

Š U M I

ČOKOLADA, BONBONI, FINO PECIVO,
BONBONIERE, LIKERJI, I. T. D. I. T. D.
VEDNO SVEŽE BLAGO - TOVARNIŠKA ZALOGA

GRADIŠČE ŠTEV. 7 - 9

POLEG DRAME